

УДК 159.9:32

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.28>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЯВИЩЕ КОНФОРМІЗМУ: ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Ігор Вдовичин

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

Ілля Каламбет

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті розглянуто конформізм як соціально-психологічне явище та особливості його дослідження у політичній науці. Зокрема, запропоновано визначення конформізму та досліджено його психологічні аспекти. Виокремлено низку категорій, які пов'язані з явищем конформізму: поступливість (compliance), інтерналізація, ідентифікація та інтеграція. Розглянуто небезпеки конформізму. Виокремлено вужче поняття – політичний конформізм. Це дало змогу визначити системні чинники, які впливають на поведінку громадянина в державі. Досліджено теоретичні підходи щодо обґрунтування політико-культурного підходу у вивченні конформізму. Доведено, що політичний режим, стабільність інститутів та рівень якості життя впливають на сприйняття громадянином свого місця у державі. Досліджено специфіку соціалізації громадянина та її вплив на позицію громадянина не тільки в суспільстві, а й в межах політичної сфери. Окремо зауважено на важливості дослідження політичної соціалізації, яка відрізняється від загальної соціалізації. Політична соціалізація та досвід політичної взаємодії впливає не тільки на форму такої взаємодії, а й на загальну обізнаність громадянина про політику. Відповідно ще один фактор, який розглянуто у статті – загальна політична обізнаність громадянина про державу, її структуру, та ефективність. У дослідженні використано праці класиків політичної та психологічної науки, які серед найбільших небезпек конформізму виділяли дезінтеграцію індивіда з суспільної та державної системи.

Ключові слова: конформізм, конформна поведінка, політичний конформізм, політична культура, громадянин, суспільство, політична система, політичні інститути.

Через повномасштабну військову агресію Росії, яка розпочалась 24 лютого 2022 року, в ЗМІ, суспільстві та академічній сфері дискусії стосовно нової авторитарної загрози в обличчі Російської Федерації та конформізму в авторитарних суспільствах набули значної актуальності. Наше дослідження спрямоване саме на дослідження конформізму з точки зору політичної науки.

Якщо ми звернемось до енциклопедії «Британіка» (Britannica), то там конформізм визначають як процес зміни вірувань, поведінки, дій або сприйняття в бік соціально прийнятих норм для суспільного схвалення. Словник «Меріам-Вебстер» (Merriam-Webster) визначає конформізм як рішення відповідно до зазначеного стандарту влади (authority). У словнику Кембриджу конформізм визначено як поведінку, що відповідає очікуваним стандартам поведінки в суспільній групі або соціумі [4; 7; 8].

Такі визначення конформізму мають одну виражену спільність – відповідність нормам влади, суспільної групи або соціуму. Тож ми можемо припустити, що при розгляді конформізму в першу чергу ми звертаємось саме до відношення індивіда до суспільства. Та у визначенні словника «Меріам-Вебстер» також є згадування рішення людини стосовно визначеного стандарту влади. Отож, наш розгляд конформізму як явища буде спрямований радше на взаємодії індивіда з владою.

Поряд з терміном конформізм або конформна поведінка почасти стоїть поняття поступливість (compliance). За визначенням словника Кембриджу поступливість – це акт покори закону, порядку або запиту. Ще одним поняттям, що входить у явище конформізму, є інтерналізація – поступливість ідеям та цінностям, які відповідають нашим цінностям або думкам. Наступним аспектом конформізму є ідентифікація – коли людина приймає вплив, оскільки хоче встановити або закріпити контакт, який допомагає їй забезпечити самоідентифікацію. Останній аспект явища конформізму це інтеграційний – коли людина піддається впливу для того, аби справити враження власної користі, прийняття від інших членів суспільної групи. В контексті нашого дослідження ми розглядаємо явище конформізму крізь призму стосунків індивіда та влади, а також поступливості як акту покори [7].

Першопричиною поступливості або ж конформної поведінки індивіда є страх самотності, неналежності до суспільства. Е. Фромм у своїй праці «Втеча від свободи» (1941), вивчаючи проблематику тоталітарної покори, дослідив це питання. Аналізуючи специфіку соціальної динаміки й зміни індивіда у суспільстві, мислитель розрізнив два види адаптації – «статичну» і «динамічну». Статичною є така адаптація, за якої людина пристосовується до відповідних патернів поведінки, які залишаються незмінними, та зумовлене набуттям нових звичок. Динамічною адаптацією є така, коли ті чи інші патерни поведінки змінюються з часом [2, с. 20].

Конформізм, на думку Е. Фромма, динамічне явище, тобто належить до динамічної адаптації. Людина, аби уникнути дезінтеграції з суспільством й зовнішнім світом потребує імплікації себе у відповідну систему норм, ідей та цінностей задля відчуття причетності, належності, визнання та прийняття. Схожі висновки ми можемо побачити в експерименті С. Патриції та Б.С. Ментлі в штаті Техас (США) у 1969 році. Особистості, в яких переважала конформна поведінка, мали виражену потребу у визнанні та причетності [9, с. 25]. Відповідно ми можемо визначити загальний патерн, який супроводжує поведінковий аспект явища конформізму – потреба у визнанні та причетності. Причиною для виражених потреб визнання та причетності є страх дезінтеграції з суспільством та страх покарання з боку влади. Поряд з страхом є соціальна тривожність, яка спонукає до адаптації, адже іншою опцією у цьому випадку є маргінес.

У другій половині ХХ ст. вивчення феномену конформізму передусім стосувалось поширення тоталітарної загрози, зокрема це стосувалось нацистської Німеччини та комуністичного СРСР. Науковці намагалися зрозуміти природу високої прихильності до лідерів тоталітарних держав.

Однією з визначних праць у сфері вивчення конформізму було дослідження «Авторитарна особистість» (1964) за авторством Т. Адорно, Е.Ф. Брунsvіка, Д. Дж. Левінсона та Р.Н. Санфорда. У цій праці дослідники спрямували науковий інтерес у бік вивчення фашизму та націонал-соціалізму. Відповідно праця була також сфокусована на вивченні не тільки конформної поведінки, а й особистісних упереджень щодо інших націй, рас, меншин. Протягом розробки методології Т. Адорно та його співавтори виділили дев'ять категорій авторитарної особистості, які були мірою оцінювання авторитарності опитуваної людини:

1. Конвенціоналізм, конформізм, причетність логіці «як всі», підтримка найпоширеніших цінностей, в Америці – «середнього класу»;
2. Авторитарне підкорення – некритичне підпорядкування наявній владі, як державній, так і місцевій, будь-якому «керівництву»;
3. Авторитарна агресія – спрямована на всіх, хто не поділяє загальноприйняті цінності;
4. Не здатність до інтрацепції – суб'єктивного, чуттєвого сприйняття життя, світу.
5. Схильність до стереотипного мислення, схильність до марновірства;
6. Культ сили у відносинах між людьми
7. Проективність – приписування людям деструктивної, темної, тваринної орієнтації;
8. Ворожість та цинізм у відносинах з іншими людьми;
9. Груба сексуальність – інтерес до біологічних аспектів сексу, сексуального насильства [11, с. 11].

Зазначені категорії визначають не тільки конформну поведінку, а й те, як вона відбиватися на відносинах з іншими учасниками суспільної взаємодії. Зокрема, варто звернути увагу на схильність до стереотипного мислення, марновірства. В межах суспільства стереотипне мислення виявляє себе як одна з потенційних небезпек конформної поведінки.

Одним з прикладів виявів небезпеки стереотипного мислення та марновірства є класичний експеримент Ю. Гартлі, у якому він піддав аналізу ставлення до 35 етнічних меншин, і з'ясував, що люди, які упереджені до однієї етнічної групи, виражають негативне ставлення й щодо інших. Той, хто не любив євреїв або афроамериканців, так само негативно ставився до валонійців, піренійців та данірейців. Особливість експерименту була у тому, що три зазначені групи (валонійці, піренційці, данірейці) є вигаданими дослідником. Ю. Гартлі вигадав їх навмисне, щоб з'ясувати, чи можуть люди ставитись упереджено до групи, про яку вони нічого не знають та ніколи не чули. Цей експеримент не тільки надав практичне підтвердження теорії «авторитарної особистості», а й показав дію когнітивних ілюзій на людину [5, с. 8].

Отож, поряд з поступливістю, інтеграцією, інтерналізацією та ідентифікацією в межах конформізму також можна виділити упередженість. Упередженість межує з іншими критеріями та аспектами конформізму, зокрема, недовіра у людських стосунках, агресія стосовно тих, хто не поділяє ідеї та цінності суспільної групи, конвенціоналізм. Як ми бачимо, конформна поведінка виявляє себе у багатьох аспектах суспільної взаємодії. Навіть за умови, що ми повністю не поділяємо або частково поділяємо популярні в суспільстві наративи, нам потрібно себе закріплювати в тій чи іншій суспільній групі, яка забезпечить нашу потребу в причетності. Постає питання: як виникають суспільні наративи? Тобто, що є причиною їхнього виникнення?

Ми переконані, що наративи, цінності ті чи інші ідеї походять від зовнішніх умов, що оточують людину. Відповідно, з огляду на тему нашого дослідження, доцільно вказати, що першопричиною є постійна участь у політичному процесі. Незалежно від типу політичного режиму та міри суб'єктності громадянина в державі, політика справляє значний вплив на сприйняття, думки та цінності громадянина. Зокрема, важливим аспектом також постають інші похідні аспекти держави. Наприклад, якість життя, економічна та політична ситуація, суспільні настрої та інше. Тож надалі ми спрямуємо нашу увагу на дослідження культурних особливостей соціально-психологічного феномену конформізму та його наслідків в політиці.

Феномен конформізму є дуже широким, тож потребується звуження, яке належатиме до царини політичної науки. У цьому випадку ми звернемося до есе Е. Сугей, яка

розглянула не тільки явище політичного конформізму, а й дослідила його механізм, зокрема й з позиції психології. Аргументом у цьому випадку є те, що конформізм є за своєю сутністю явищем соціально-психологічним [10]. Тож науковим базисом для його дослідження є сфера психології. Ми також пропонуємо не тільки суто психологічну призму явища конформізму, а й політико-культурні наслідки конформної поведінки та потенційні небезпеки, які супроводжують конформізм.

Ми вже зазначали, що енциклопедія «Британіка» визначає конформізм як процес зміни вірувань, дій, сприйняття у більш прийнятну суспільством парадигму. Отож, можна припустити, що людина поступається власними цінностями для того, аби бути прийнятою в суспільстві. Це значить, що людина не обов'язково дійсно вірить у ті чи інші ідеї. Для громадянина важливо відповідати суспільним стандартам, аби ефективно взаємодіяти з іншими учасниками соціуму. Коли ми говоримо про політичний конформізм, то постає питання не тільки щодо суспільно прийнятих норм, а й про покору відповідному політичному порядку, закону та правоохоронним службам.

Людина у сучасному світі перебуває не тільки в контакті з суспільством, а й з державою, в якій вона живе. Політичний простір, у якому людина функціонує, впливає на сприйняття, що особа знає, може та відчуває стосовно політичної системи. Йдеться про політичну культуру людини.

Г. Алмонд та С. Верба у своїй класичній праці «Громадянська культура: політична поведінка і демократія в п'яти країнах» (1963) чи не вперше системно розглянули політичну культуру та надали методологічний базис для її дослідження. У своїй праці вони також торкнулись питання політичної соціалізації людини на різних етапах її життя. Дослідники звернули увагу на важливість розуміння громадянином впливу держави та політичних процесів на його життя. У цій праці вперше було розглянуто вплив системних чинників на поведінку громадян у державі [3, с. 6].

Тож коли ми розглядаємо політичний конформізм з точки зору політико-культурного підходу варто звернути увагу на системні чинники конформізму. Г. Алмонд та С. Верба виділяли три типи політичної культури: парохіальна, підданська та учасницька. Парохіальна політична культура притаманна патерналістським системам, де громадянська участь рівна нулю. Підданська політична культура притаманна автократичним політичним режимам, де уряд наділений широкими компетенціями, а громадянська участь близька до нуля. Учасницька політична культура загалом орієнтована на систему та розподілення у ній повноважень. Вона спрямована на різні аспекти політичних об'єктів. Політична участь людей з цим типом політичної культури є досить високою та може варіюватись від схвалення політичного режиму до його неприйняття [3, с. 10].

Кожен з зазначених типів політичної культури є умовним і обов'язково один витісняє інший. Кожна політична культура для кожного суспільства є різною та може у собі мати як елементи одного виду політичної культури, так й іншого. Окрім зазначених «чистих» видів політичної культури Г. Алмонд та С. Верба виокремили: парохіально-учасницьку, піддансько-учасницьку та парохіально-підданську політичну культуру. Варто зауважити, що політична культура може не відповідати політичній структурі суспільства. Відповідно, громадяни можуть не погоджуватися з диктаторськими рішеннями уряду і дестабілізувати політичну ситуацію. Г. Алмонд та С. Верба називали такі види політичної культури негармонійними [3, с. 15].

Ще один аспект політичної культури, який відповідає темі нашого дослідження і який вивчали Г. Алмонд та С. Верба, є когнітивна орієнтація громадянина. Тут йдеться про те, що громадянин знає про свою державу, її структуру та її вплив на його життя.

Дослідники довели, що чим більше громадяни розуміють вплив держави на життя громадян, тим більше вони інтегровані у політичні відносини та активніше беруть участь у громадських процесах. Також розуміння впливу уряду на життя громадянина співвідноситься з якістю та рівнем освіти кожної окремої людини. Схожі результати ми можемо побачити в контексті політичних знань: чим більше громадяни знають та розуміють про політичні процеси, політичних лідерів, партії, політичні кампанії, тим краще вони інтегруються в політичну систему та більш охоче беруть участь у суспільному житті. І навпаки, чим менше громадяни політично освічені, тим більше вони виявляють недовіри до влади та уряду. Відповідно більше проявляється парохіальна або підданська політична культура.

Одним з основних чинників, на думку Г. Алмонда та С. Верби, який впливає на формування політичної культури є якість та рівень освіти. Основною методологією обчислення індексу якості освіти є середня кількість років витрачених на навчання. Сьогодні середнім оптимумом якості освіти для цивілізованих країн є в середньому 15 років витрачених на освіту. Індекс якості освіти є одним з корелятивів індексу якості життя. Тож рівень освіченості громадянина співвідноситься з персональним рівнем участі громадянина [3, с. 25].

Під освіченістю мається на увазі не тільки загальний рівень освіти, а й поінформованість громадянина стосовно політичних рішень та процесів. Це важливо, адже загальна політична поінформованість є демонстрацією прозорості системи стосовно громадянина. Звичайно, важливою деталлю у цьому випадку буде наявність незалежних ЗМІ, дослідницьких інститутів, плюралізму політичних позицій, а й відповідно політичних партій, які представляють ці політичні позиції.

Ще одним важливим елементом, на який дослідники звертають увагу вивчаючи політичну культуру та конформізм, є тип політичного режиму. Демократія як політичний режим є відкритою для громадянина. Водночас, на громадянина накладається відповідальність голосування на виборах. Тож демократія більше заохочує громадянина брати участь у політичних та суспільних процесах. Відбувається це заохочення через те, що демократія відкрита до громадських запитів і має відповідні органи, до яких громадянин може вільно звернутися. Якщо той чи інший запит є достатньо популярним серед суспільства та пройшов відповідну фільтрацію через адміністративні органи, його можуть розглядати на офіційному рівні. Отже, демократія забезпечує як висхідний, так і низхідний рух політичних рішень.

Автократія, своєю чергою, навпаки намагається вивести громадянина з політичного процесу. Це може відбуватися як через законодавчий процес, так і через урядові рішення. У громадянина немає можливості вплинути на політичного суб'єкта. Для авторитарного режиму притаманна репресивність та персоналізм влади, що провокує відсутність будь-якої конкуренції в політичному полі. Відповідно, будучи повністю закритою як від громадян, так і від можливості політичної боротьби, в автократії утворюється неактивне суспільство.

Ще одним чинник, який впливає на політичну поведінку громадянина та його взаємодію з державою та владою, є його рівень політичної соціалізації.

По-перше, важливими є сімейні взаємовідносини на ранньому етапі життя людини. Наскільки часто дитина брала участь у сімейних рішеннях і як часто їй надавали можливість приймати власні рішення.

По-друге, участь у політичних обговореннях в школі. Зокрема, участь у шкільному житті (гуртки, клуби, секції, шкільна рада та інше). Також важливим аспектом у цей період є форма взаємодії учня з вчителем та однокласниками.

По-третє, взаємовідносини громадянина зі співпрацівниками та керівництвом на роботі. Як громадянин міг впливати на відповідні робочі рішення, на що він міг впливати в робочих процесах.

Загалом протягом процесу соціалізації важливим аспектом у нашому дослідженні є взаємостосунки індивіда з потенційними авторитетами, які необов'язково є суто політичними. Ці взаємовідносини могли поступово сформувати відповідне сприйняття та розуміння стосунків з авторитетами. Зокрема, протягом життя громадянин все більше себе пов'язує з формальними взаємодіями. Первинно це взаємодія учня в школі, де є відповідна формальна структура, в якій учень підпорядковується вчителям та шкільній адміністрації. Зокрема, у цьому випадку це стосується і специфіки навчання у вищому навчальному закладі. Після закінчення навчання громадянин пов'язує себе з робочими взаємостосунками, які теж є структурованими, де є працівник та працедавець. Відповідно, протягом життя людина все більше інтегрує себе в систему політичних відносин. Маючи відповідний неформальний соціальний досвід взаємодії з авторитетами на різних рівнях, формується базове розуміння громадянином свого місця в структурі формальних відносин. Оскільки соціальні взаємовідносини не завжди є політичними, а й відповідно неформальними, вони не можуть слугувати повноцінним чинником межі політичної участі або неучасті. Тож важливим є також політична соціалізація індивіда в системі політичних взаємовідносин.

Політична соціалізація формується значною мірою на основі досвіду політичної взаємодії.

По-перше, базові політичні знання, які людина могла отримати як в школі й університеті, так і через обговорення політики з колегами, друзями та родиною.

По-друге, чи брав участь індивід в громадських організаціях, суспільних ініціативах, неформальних суспільних рухах, політичних партіях та інше.

По-третє, досвід взаємодії з представниками влади, правоохоронних органів. Відповідно у цьому випадку важливим є характер взаємодії, їхній результат та наслідки.

Одним із корелятивів політичної соціалізації є вже раніше означений рівень та якість освіти. Ще одним корелятивом є соціально-економічне становище громадянина. Чим стабільніше громадянин відчуває себе з точки зору власного соціально-економічного становища, тим більше він схильний брати участь у політичних процесах. Проте під цим ми розуміємо не тільки економічну ситуацію в державі. Зокрема, С. Гангтінгтон у праці «Політичний порядок у суспільствах, що змінюються» (1968) стверджував, що економічна стабільність не завжди слугує політичному порядку. Це пов'язано з тим, що потужна економіка може провокувати різку економічну диференціацію між громадянами. Тобто різниця між бідними та багатими була б занадто сильною. Відповідно, важливішим для держави є стабільні та ефективні інститути, в яких є розподіл повноважень між гілками влади, ефективна бюрократія, організовані політичні партії, прийняття влади та регулювання політичних конфліктів [1, с. 15].

Тож під соціально-економічним становищем ми маємо на увазі саме загальний добробут громадянина. Тобто, чи має він можливість стабільно отримувати медичну допомогу, освіту та дохід.

Зокрема, Р. Інгларт у «Світовому дослідженні цінностей» вивчав різницю між цінностями виживання та самовираження, традиційними та секулярними цінностями. Важливим для нас у цьому дослідженні є те, що чим вищі секулярні цінності та цінності самовираження, тим вищі стандарти життя в країні. Відповідно, чим вищі стандарти життя, тим вища загальна якість життя, тим більше громадяни беруть участь у житті держави й активніше об'єднуються з громадянами для досягнення поставлених цілей [6].

Якщо ми поглянемо на культурну мапу, розроблену Інглегартом та Вельцелем, то побачимо, що чим більше країна відповідає цінностям самовираження та секулярним цінностям, тим у цій країні ефективніші інститути та високий індекс якості життя.

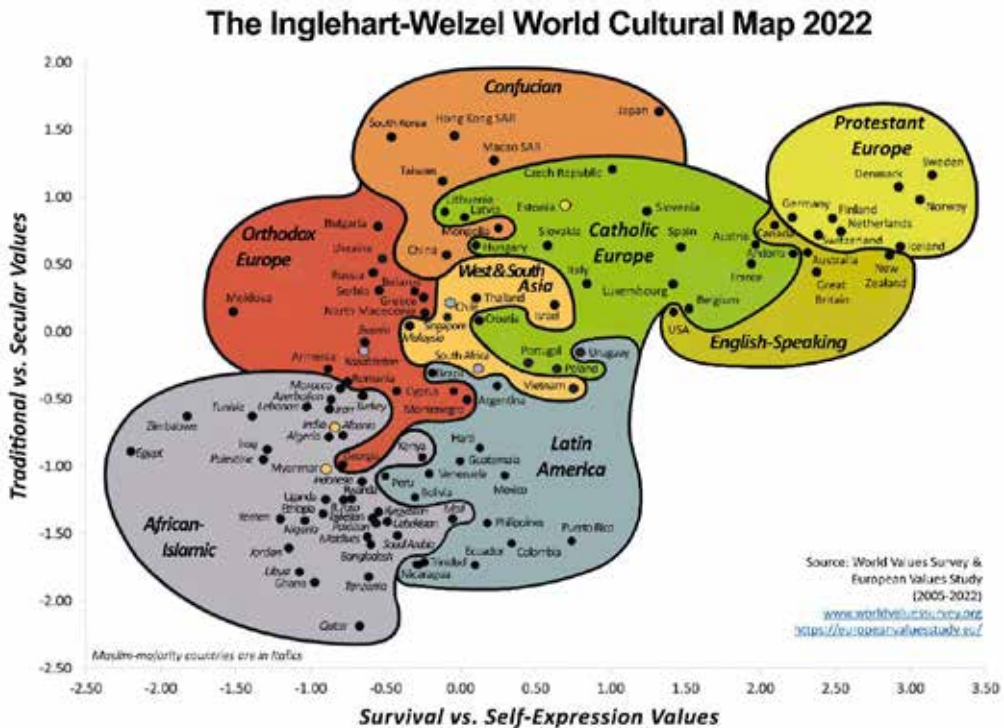

Рис. 1. Культурна мапа Інглегарта-Вельцеля, 2022 р. [6]

Отже, ми можемо стверджувати, що конформна поведінка має низку передумов.

По-перше, конформізм є соціально-психологічним явищем, який має наслідки для політичної культури громадян. Відповідно, в дослідженні конформізму в політичній науці насамперед варто звернутися до політико-культурного підходу. Йдеться про те, що в дослідженні конформізму можна виділити низку політично-культурних особливостей громадян.

По-друге, оскільки ми звертаємося в дослідженні конформізму до політико-культурного підходу, то передусім необхідно досліджувати політичну культуру в рамках певного типу політичного режиму, адже конформна поведінка має політичні системні передумови. Йдеться про те, у якому політичному режимі громадяни перебувають, які свободи в державі забезпечені, а які утискаються. Важливим фактором також є наявність різних джерел інформації як офіційних, так і незалежних. Ефективність інститутів, бюрократії, характер політичної боротьби, принцип врегулювання політичних конфліктів також відіграють роль важливих системних чинників, що впливають на сприйняття громадянином держави та свого місця в ній. Від цих чинників залежить специфіка взаємодії громадянина з державою. Це впливає також на індивідуальний політичний досвід громадянина.

По-третє, особистий досвід взаємодії громадянина з політичною структурою залежить від того, як ця структура влаштована. В цьому контексті важливим чинником є особиста соціалізація індивіда. Передусім йдеться про особистий досвід взаємодії з авторитетами. Ці авторитети необов'язково є політичними чи належать до відповідної формальної структури. Авторитетом можуть бути батьки, друзі, колеги по роботі, однокласниками та інше. Зокрема, деякі взаємовідносини можуть мати формальний характер та не обов'язково політичний. Тобто, учень і вчитель, працедавець та підлеглий. Також взаємини з правоохоронними органами (поліція, суд, прокуратура), адже вони є безпосередніми представниками державних органів, яким надано право на насильство. Залежно від характеру взаємин індивід формує відповідне сприйняття стосовно свого місця в політичній структурі.

По-четверте, загальний рівень якості життя є важливим чинником, який впливає на поведінку громадянина у державі. Чим вищий рівень добробуту, освіти, здоров'я та безпеки людини, тим більше вона схильна до участі в суспільно-політичному житті. За умови, що громадянин матеріально забезпечений, має доступ до освіти, медицини та відчуває себе у відносній безпеці потреби її виживання перестають бути нагальними. Відповідно, первинним для людини стає не матеріальний добробут, а постматеріальні цінності.

Отже, можемо дійти таких висновків. Конформізм у психології сприймають радше як адаптивний механізм, що допомагає ефективно взаємодіяти із суспільством. Індивід необов'язково має поділяти цінності, ідеї, традиції суспільної групи, а лише відповідати закладеним попередньо стандартам. Тож людина може змінювати власну поведінку для адаптації до зовнішніх обставин. У цьому контексті ми виділили причини емоційного спектра, які спонукають до конформності. Передусім це страх моральної самотності. Також до цих причин ми зачислили потребу причетності та визнання.

Окремо від внутрішніх емоційних причин ми виокремили низку зовнішніх системних та об'єктивних факторів, які впливають на те, як себе виявить конформна поведінка. Ми обґрунтували, що те, як влаштована держава, її структура та інститути, наскільки політична система відкрита для громадянина, впливають на сприйняття людини свого місця в політичній системі. Важливим чинником є також рівень знань громадянина про політику та політичну систему, в якій він перебуває. Це сигналізує не тільки про поінформованість громадянина, а й про можливість отримання потрібної інформації. Ці системні чинники не тільки визначають стабільність інститутів, а й можливість або неможливість участі громадянина у політичних процесах, його інтеграцію в політичну систему як суб'єкта.

Список використаної літератури

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2020. 448 с.
2. Фромм Е. Втеча від Свободи / пер. з нім. М. Яковлев. Київ: Клуб сімейного дозвілля "КСД", 2020. 155 с.
3. Almond G. Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations / G. Almond, S. Verba. California: SAGE Publication, 1989. 313 p.
4. Cambridge University Dictionary [Електронний ресурс] / URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/conformity>.
5. Crandall C. S. Social Psychology of Prejudice: Historical and Contemporary Issues. USA: Lewinian Press, 2005. 269 p.
6. Inglehart R. World Value Survey [Електронний ресурс] / URL: <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>.

7. Levine J. Conformity / Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс] / URL: <https://www.britannica.com/topic/conformity/Normative-influence>.
8. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс] / URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/conformity>.
9. Patricia S. The relationship between conformity, independence, anticonformity, and certain personality characteristics. Denton, Texas, 1969. 84 p.
10. Suhay E. Political Conformity: Evidence and Mechanisms / Elizabeth Suhay. – California: Department of Government School of Public Affairs, 2016. 22 p.
11. The Authoritarian Personality / T. Adorno, E. Brunswik, D. Levinson. New York: Science Edition John Wiley inc., 1967. 640 p.

SOCIALLY PSYCHOLOGICAL PHENOMENA OF CONFORMITY: CHARACTERISTICS OF REASERCH IN POLITICAL SCIENCE

Igor Vdovychyn

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Theory and History of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

Ilia Kalambet

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Theory and History of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

This article studied conformity as a socially psychological phenomena and characteristics of research in political science. Also offered definitions of conformity and studied its psychological aspects. There studied emotional and psychological aspects of conformity. We singled out a number of categories that is going by side of phenomena of conformity: compliance, internalization, identification and integrational. We studied threats of conformism. Singled out, narrower term – political conformity. It gave us possibility to define, structural causes that influence the behavior of citizen in government. Studied theoretical approaches to argue political cultural in research of conformity. Proved that political regime, stability of institutes, quality of life index influence the perception of citizen on his place in government. Also, we studied the characteristics of citizen socialization and its influence on role of him, not only in society, but in scope of political forum. We emphasized on the importance of studying political socialization that differentiate from socialization. Political socialization and experience of political relationship affect not only on form of this relationship, and casual knowledge of the citizen about politics. Another element that we looked upon is citizen political knowledge about government, its structure and efficiency. In research we used classical works of political science and psychology that emphasized on that, that disintegration of individual from social or political structure is the biggest threat of conformity.

Key words: conformity, conform behavior, political conformity, political culture, citizen, society, political system, political institutes.